

Folkhälsa och ekonomi i alkoholpolitiken – Tabellbilaga

David Karlsson, Sören Holmberg & Lennart Weibull

Göteborgs universitet, 2021

Denna PM är en bilaga till kapitlet ”Karlsson, David, Holmberg, Sören & Weibull, Lennart (2021) ”Folkhälsa och ekonomi i alkoholpolitiken” publicerad i Ulrika Andersson, Anders Carlander, Marie Grusell & Patrik Öhberg (red) *Ingen anledning till oro (?)*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.

Här redovisas också deskriptiva resultat på våra återkommande frågor om alkoholpolitiska styrmedel och hur opinionsutvecklingen över tid ser ut.

I denna bilaga presenteras både deskriptiva resultat för de frågor på temat alkoholpolitik som tas upp i kapitlet, inklusive de tabeller som redovisas i kapitlet. Därefter presenteras de regressionsanalyser som fokuserar på frågorna om värderingar och förhållningssätt till alkoholkonsumtion och annan riskkonsumtion.

Innehåll:

GÅRDSFÖRSÄLJNING	3
TABELL 1 ÅSIKTER OM GÅRDSFÖRSÄLJNING (PROCENT)	4
STÖD FÖR ALKOHOLPOLITISKA FÖRSLAG, 2020 OCH ÖVER TID.....	5
TABELL 2 ÅSIKTER OM ALKOHOLPOLITISKA FÖRSLAG 2020 (PROCENT)	5
FIGUR 1 BEFOLKNINGENS STÖD FÖR ALKOHOLPOLITISKA FÖRSLAG ÖVER TID (PROCENT MYCKET ELLER GANSKA BRA FÖRSLAG)	5
INDIVIDENS ELLER SAMHÄLLET'S ANSVAR?.....	6
FIGUR 2 I DEN POLITISKA DEBATTEN DISKUTERAS VEM SOM HAR HUVUDANSVARET FÖR ALKOHOLKONSUMTIONEN – DEN ENSKILDE ELLER SAMHÄLLET OCH MYNDIGHETERNA. VILKET ÄR DIN ÅSIKT OM DETTA?.....	6
TABELL 3 ALKOHOLIDEOLOGI: ”I DEN POLITISKA DEBATTEN DISKUTERAS VEM SOM HAR HUVUDANSVARET FÖR ALKOHOLKONSUMTIONEN – DEN ENSKILDE ELLER SAMHÄLLET OCH MYNDIGHETERNA. VILKEN ÄR DIN ÅSIKT OM DETTA.” (PROCENT)	6
FÖRTROENDE FÖR SYSTEMBOLAGET	7
TABELL 4 ”HUR STORT FÖRTROENDE HAR DU FÖR: SYSTEMBOLAGET” (PROCENT)	7
TABELL 5 TOPPLISTA: INSTITUTIONELLT FÖRTROENDE FÖR 29 OFFENTLIGA INSTITUTIONER (MEDELVÄRDE 0 MYCKET LITET FÖRTROENDE – 100 MYCKET STORT FÖRTROENDE).....	7
TABELL 6 ÅSIKTER OM ALKOHOLIDEOLOGI, SYSTEMBOLAGSFÖRTROENDE OCH ALKOHOLPOLITISKA FÖRSLAG (MEDELVÄRDE RESPEKTIVE PROCENT MYCKET/GANSKA BRA FÖRSLAG)	8
AVVÄGNING: FOLKHÄLSA ELLER EKONOMI?	10
FIGUR 3 FRÅGA OM PRIORITERING AV FOLKHÄLSA RESPEKTIVE EKONOMI RÖRANDE SERVERINGSTILLSTÅND FÖR ALKOHOL	10
TABELL 7 OM DU SER TILL DEN KOMMUN DÄR DU BOR, ANSER DU ATT DEN BÖR VARA RESTRIKTIV ELLER GENERÖS MED TILLSTÅND ATT SERVERA ALKOHOL?	10

TABELL 8 BÖR KOMMUNEN VARA GENERÖS ELLER RESTRIKTIV MED SERVERINGSTILLSTÅND, 2020 (PROCENT OCH MEDELVÄRDE 1–7).....	11
SITUATIONEN I DEN EGNA KOMMUNEN	13
FIGUR 4 HUR SKULLE DU PÅ DET HELA TAGET BEDÖMA TILLSTÅNDET FÖR FÖLJANDE ASPEKTER I DIN KOMMUN?	13
TABELL 9 BEDÖMNING AV TILLSTÅNDET I EGNA KOMMUNEN	13
TABELL 10 BEDÖMNING AV TILLSTÅNDET I KOMMUNEN I OLIKA GRUPPER (MEDELVÄRDE 0–10).....	14
HUR SKULLE DU PÅ DET HELA TAGET BEDÖMA TILLSTÅNDET FÖR FÖLJANDE ASPEKTER I DIN KOMMUN?.....	14
FÖRKLARINGAR TILL PRIORITERING MELLAN HÄLSA OCH EKONOMI– MULTIPEL OLS REGRESSION	16
TABELL 11 VAD FÖRKLARAR PRIORITERING AV EKONOMI ÖVER HÄLSA NÄR DET GÄLLER RESTRIKTIVITET RESPEKTIVE GENEROSITET MED SERVERINGSTILLSTÅND? MULTIPEL OLS REGRESSION (B-VÄRDEN)	16
TABELL 12 VAD FÖRKLARAR ÅSIKTER OM: SÄNKA SKATTEN PÅ ALKOHOL. MULTIPEL OLS REGRESSION (B-VÄRDEN)	17
TABELL 13 VAD FÖRKLARAR ÅSIKTER OM: TILLÅTA FÖRSÄLJNING AV STARKÖL/VIN/SPRIT I LIVSMEDELSBUTIKER. MULTIPEL OLS REGRESSION (B-VÄRDEN)	18
TABELL 14 VAD FÖRKLARAR ÅSIKTER OM: INFÖRA HÅRDARE KRAV FÖR ATT FÅ SERVERA ALKOHOL PÅ RESTAURANG/ BAR/PUB MULTIPEL OLS REGRESSION (B-VÄRDEN)	19
TABELL 15 VAD FÖRKLARAR ÅSIKTER OM SÄNKT SKATT PÅ ALKOHOL RESPEKTIVE TILLÅTA FÖRSÄLJNING AV ALKOHOL I LIVSMEDELSBUTIKER, MULTIPEL OLS REGRESSION (B-VÄRDEN).....	FEL! BOKMÄRKET ÄR INTE DEFINIERAT.
TABELL 16 VAD FÖRKLARAR ÅSIKTER OM GÅRDSFÖRSÄLJNING BEROENDE PÅ HUR FRÅGAN FORMULERAS, MULTIPEL OLS REGRESSION (B-VÄRDEN)	FEL! BOKMÄRKET ÄR INTE DEFINIERAT.
TABELL 17 VAD FÖRKLARAR ÅSIKTER OM LEGALISERING AV CANNABIS RESPEKTIVE FÖRTROENDET FÖR SYSTEMBOLAGET, MULTIPEL OLS REGRESSION (B-VÄRDEN).....	FEL! BOKMÄRKET ÄR INTE DEFINIERAT.
PROJEKTETS PUBLIKATIONER	21

Gårdsförsäljning

Riksdagen har 2018 uppdragit åt regeringen att öppna upp för gårdsförsäljning av alkohol. Kritiker fruktar att detta kan underminera Systembolagets fortsatta existens i EUs ögon. Ett problem ligger i oklarheten i hur företeelsen gårdsförsäljning definieras, men normalt avses att alkoholproducenter kan sälja alkohol i egna butiker. I SOM 2018 formulerade en ”bra förslag”-fråga på temat: ”Tillåta lokala producenter att sälja starköl, vin och sprit i egna butiker (gårdsförsäljning)”. Förslaget fick stort stöd i opinionen – hela 52 procent av de svarande ansåg att det var ett mycket eller ganska bra förslag.

Det riktades dock invändningar mot frågeformuleringen från somliga håll, dels för att det inte tydliggjordes att Systembolagets monopol skulle avskaffas om gårdsförsäljning infördes, och dels för att ordet ”gårdsförsäljning” ansågs ha en positiv, harmlös klang och låta så småskaligt att den faktiska innebörden av förslaget doldes. Diskussionen sätter ljuset på problemet att det är svårt att mäta opinionen i en politisk fråga när dess innebörd är oklar eller okänd för många. Vi valde därför att 2019 och 2020 formulera tre varianter på samma förslag i var sitt SOM-formulär.

Vi har därför möjlighet att se vilken roll formuleringen spelar för resultatet. Vi ställde dels samma fråga som 2018, dels en alternativ formulering där ”gårdsförsäljning” inte nämndes och där det som säljs preciseras till ”starksprit, vin och öl” istället för ”starköl, vin och sprit”, dels en version där Systembolagets monopol fanns med.

Resultat:

- Det är klart fler som tycker förslaget är bra än som tycker det är dåligt i formulering 1 och 2. I formuleringen där ”gårdsförsäljning” inte nämns i frågan är stödet marginellt lägre.
- I formulering 3, där avskaffandet av monopolet nämns är det dock en majoritet (50 procent) som tycker förslaget är dåligt. Och något fler 2020 än 2019
- Stödet för gårdsförsäljning enligt formulering 1 är relativt stabilt över tid – något lägre 2019 jämfört med 2018 och 2020.

Tabell 1   Åsikter om gårdsförsäljning (procent)

	Mkt bra	Ganska bra	Varken eller	Ganska dåligt	Mkt Dåligt	Balans- mått	Medel (1-5)	N
2018								
1 Tillåta lokala producenter att sälja starksprit, vin eller starköl i egna butiker (gårdsförsäljning)	23	29	20	13	15	+24	2,68	1782
2019								
1 Tillåta lokala producenter att sälja starksprit, vin eller starköl i egna butiker (gårdsförsäljning)	21	28	21	15	15	+19	2,76	1567
2 Tillåta lokala producenter att sälja starksprit, vin eller starköl i egna butiker	22	24	22	13	19	+14	2,83	1675
3 Avskaffa Systembolagets monopol och tillåta lokala producenter att sälja starksprit, vin eller starköl i egna butiker	15	18	17	18	32	-17	3,32	1689
2020								
1 Tillåta lokala producenter att sälja starköl, vin och sprit i egna butiker (gårdsförsäljning)	23	29	19	14	15	+23	2,69	1773
2 Tillåta lokala producenter att sälja starksprit, vin eller starköl i egna butiker	21	28	23	12	16	+21	2,75	1828
3 Avskaffa Systembolagets monopol och tillåta lokala producenter att sälja starksprit, vin eller starköl i egna butiker	14	18	16	22	30	-20	3,35	1819

Kommentar: I SOM-undersökningen ställdes frågan "Vilken är din uppfattning om följande förslag?" och svaren för vart och ett av de i tabellen citerade förslagen angavs på en skala från "mycket bra förslag" till "mycket dåligt förslag". Här anges andelen svarande i procent, och ett balansmått där andelen negativa subtraheras från andelen positiva. Även medelvärde på en skala 1 Mkt bra –5 Mkt dåligt presenteras.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2018-2020.

Stöd för alkoholpolitiska förslag, 2020 och över tid

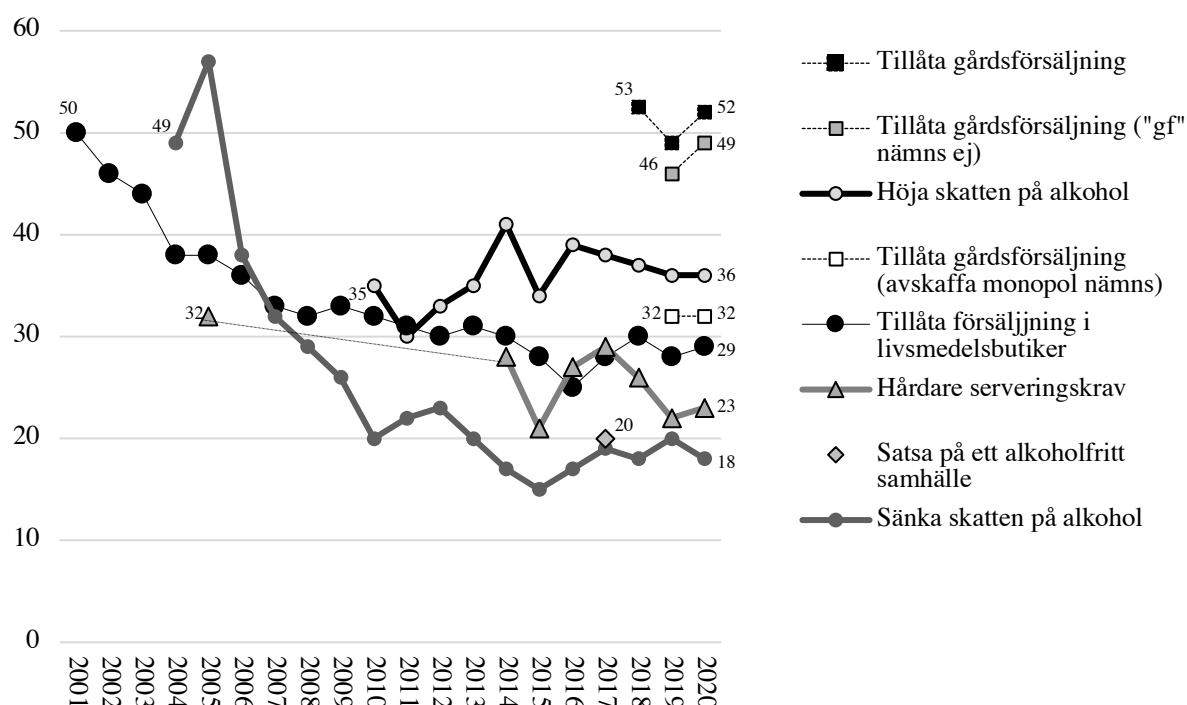
Tabell 2 Åsikter om alkoholpolitiska förslag 2020 (procent)

	Mycket bra förslag	Ganska bra förslag	Varken bra eller dåligt förslag	Ganska dåligt förslag	Mycket dåligt förslag	Ingen uppf.	S:a	N
Tillåt försäljning av starköl, vin och sprit i livsmedelsbutiker	12	17	15	21	33	2	100	1778
Införa hårdare krav för att få servera alkohol på restaurang/bar/pub	7	16	36	21	13	7	100	1570
Sänka skatten på alkohol	7	11	31	28	23	–	100	1765
Höja skatten på alkohol	13	23	32	19	13	–	100	1828

Kommentar: I SOM-undersökningen ställdes frågan ”Vilken är din uppfattning om följande förslag?” och svaren för vart och ett av de i tabellen citerade förslagen angavs på en skala från ”mycket bra förslag” till ”mycket dåligt förslag”, samt för frågorna om försäljning och servering även svarsalternativet ”ingen uppfattning”.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Figur 1 Befolkningens stöd för alkoholpolitiska förslag över tid (procent mycket eller ganska bra förslag)

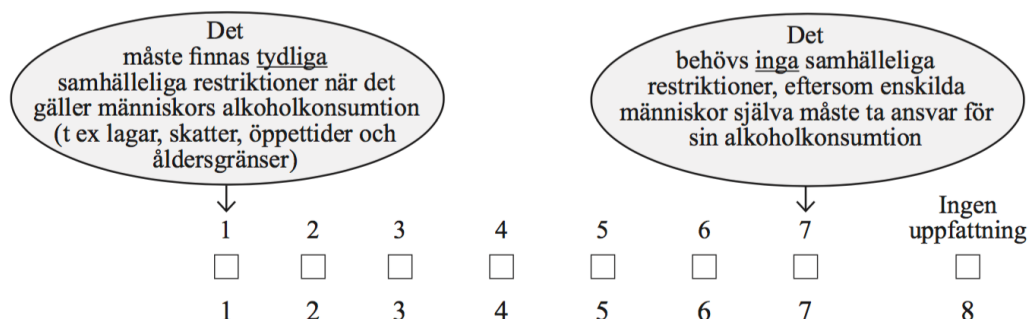

Kommentar: I SOM-undersökningen ställdes frågan ”Vilken är din uppfattning om följande förslag?” och svaren för vart och ett av de i figuren citerade förslagen angavs på en skala från ”mycket bra förslag” till ”mycket dåligt förslag”, samt – för frågorna om försäljning och servering men inte för skattefrågorna – svarsalternativet ”ingen uppfattning”. I figuren redovisas andelen som svarade ”mycket” eller ”ganska bra förslag”.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2001–2020.

Individens eller samhällets ansvar?

Figur 2 I den politiska debatten diskuteras vem som har huvudansvaret för alkoholkonsumtionen – den enskilde eller samhället och myndigheterna. Vilket är din åsikt om detta?

Tabell 3 Alkoholideologi: ”I den politiska debatten diskuteras vem som har huvudansvaret för alkoholkonsumtionen – den enskilde eller samhället och myndigheterna. Vilken är din åsikt om detta.” (procent)

	Samhället						Enskilda	Ingen uppf.	S:a	Medel 1–7	N
	1	2	3	4	5	6	7				
2016	25	10	14	14	12	7	10	8	100	3,2	1763
2017	23	13	13	14	12	6	11	8	100	3,2	1763
2018*	35	13	13	11	7	5	12	4	100	2,9	1776
2019*	33	13	11	13	8	6	13	3	100	3,1	1576
2020	24	11	12	14	14	9	9	7	100	3,3	1770

Kommentar: *Under åren 2018 och 2019 ställdes frågan i ett batteri med svar specificerade för alkohol, tobak, cannabis, socker och kött. Övriga år rörde frågan endast alkohol. Uppenbarligen var det något fler personer som ansåg att samhället bar det största ansvaret för alkoholkonsumtionen när frågan formulerades så.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2016-20.

Förtroende för Systembolaget

Tabell 4 ”Hur stort förtroende har du för: Systembolaget” (procent)

	Mycket stort	Ganska stort	Varken stort eller litet	Ganska litet	Mycket litet	Ingen uppfattn.	S:a	N
2018	24	34	23	3	2	14	100	1797
2019	19	35	26	3	3	14	100	1575
2020	21	35	26	3	2	13	100	1769

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2018–20.

Tabell 5 Topplista: institutionellt förtroende för 29 offentliga institutioner (medelvärde 0 mycket litet förtroende – 100 mycket stort förtroende)

	Förtroende (0–100) 2018	Förtroende (0–100) 2019	Förtroende (0–100) 2020
1. Biblioteken	–	75	76
2. Folkhälsomyndigheten	–	–	75
3. Systembolaget	72	69	70
4. Sjukvården	67	67	70
5. Polisen	67	67	69
6. Statistiska centralbyrån (SCB)	66	67	67
7. Universitet/högskolor	66	66	67
8. Säpo	66	67	65
9. Riksbanken	63	60	66
10. Domstolarna	63	62	63
11. Grundskolan	60	60	63
12. Radio och tv	63	62	63
13. Försvaret	57	57	60
14. Förenta Nationerna (FN)	58	55	57
15. Kungahuset	56	55	56
16. Riksdagen	53	49	55
17. Regeringen	52	48	53
18. Bankerna	51	48	52
19. Dagspressen	51	51	52
20. Svenska kyrkan	51	51	51
21. De fackliga organisationerna	49	48	51
22. Storföretagen	50	48	49
23. Kommunstyrelserna	49	45	47
24. Europaparlamentet	48	46	47
25. EU-kommissionen	48	46	47
26. Försäkringskassan	42	42	46
27. De politiska partierna	43	41	39
28. Arbetsförmedlingen	34	33	–

Kommentar: För flertalet institutioner lyder fråga: ”Hur stort förtroende har du för det sätt på vilket följande institutioner sköter sitt arbete” och svarsskalan var femgradig utan alternativet ingen uppfattning. För några institutioner var istället frågan ”Ange också hur stort förtroende du har för följande” där ”ingen uppfattning” ingick i svarsskalan – hit hör Systembolaget. Ytterligare en variant var ”Vilket förtroende har du för följande institutioner” och även här ingick ”ingen uppfattning”. För vissa institutioner finns svar både med och utan ingen uppfattning, och det visar sig att när alternativet ingen uppfattning finns med blir medelvärdet klart lägre, dvs de som svarar ingen uppfattning hade troligen svarat ett högre förtroende än medelrespondenten om de tvingats svara. Alla frågor där ingen uppfattning ingick i svarsskalan är gråmarkerade ovan.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2018–20.

Tabell 6 Åsikter om alkoholideologi, systembolagsförtroende och alkoholpolitiska förslag
(medelvärde respektive procent mycket/ganska bra förslag)

	Alkohol- ideologi res-lib 1–7	Förtroende System- bolaget 0–100	Gårdsför- säljning ("gf" nämns")	Gårdsför- säljning ("gf" nämns ej")	Gårdsför- säljning (avskaffa monopol nämns)	Sänka skatten	Tillåta för- säljning i livsmedels- butiker	Hårdare serverings- krav	Minsta antal svar
Samtliga	3,5	70	52	49	32	18	29	25	1539
Kön									
Män	3,8	70	58	55	38	24	35	24	770
Kvinnor	3,2	70	46	43	27	13	24	26	769
Ålder									
15–29	3,5	73	46	44	26	18	23	21	233
30–49	3,2	72	52	52	33	18	28	24	427
50–64	3,6	68	57	54	34	20	33	23	402
65–85	3,6	68	50	45	34	17	30	29	474
Utbildning									
Låg-/medelutbildad	3,7	68	52	48	35	20	33	26	995
Högutbildad	3,1	74	51	52	29	15	22	23	519
Hushållsinkomst									
Låg (–300 tkr)	3,5	66	48	43	34	19	28	31	327
Medel (301–700 tkr)	3,5	70	52	51	33	20	32	24	593
Hög (701+ tkr)	3,4	75	56	53	33	15	27	20	509
Religiositet (ber till Gud)									
Aldrig	3,6	72	55	53	–	17	30	22	1014
Ibland (1-12 ggr/år)	3,5	69	50	51	–	22	30	24	273
Ofta (>12 ggr/år)	3,0	64	40	29	–	15	25	40	213
Etnicitet									
Uppväxt i Sverige	3,4	71	53	50	32	17	28	24	1351
Uppväxt i utlandet	3,7	62	42	44	39	19	33	31	126
Bostadsort									
Ren landsbygd	3,5	69	55	51	34	20	29	24	187
Mindre tätort	3,6	67	55	56	34	23	32	23	288
Stad eller större stad	3,5	70	50	45	32	16	27	25	738
Sthlm, Gbg, Malmö	3,3	75	52	51	32	16	32	26	301
Dricker alkohol									
Aldrig	2,9	61	23	21	–	7	11	49	171
Ibland (1-12 ggr/år)	3,3	69	50	48	–	18	29	25	666
Ofta (>12 ggr/år)	3,8	73	65	61	–	22	36	16	671
Berusad									
Aldrig	3,3	68	44	–	–	13	25	30	841
Ibland (1-12 ggr/år)	3,6	72	61	–	–	25	34	19	618
Ofta (>12 ggr/år)	4,6	75	76	–	–	36	55	12	51
Restaurang/pub kväll.									
Aldrig	3,4	63	47	40	32	16	23	37	304
Ibland (1-12 ggr/år)	3,5	72	52	51	31	19	30	22	1095
Ofta (>12 ggr/år)	3,8	71	61	59	44	16	38	17	110

	Alkohol- ideologi res-lib 1–7	Förtroende System- bolaget 0–100	Gårdsför- säljning ("gf" nämns")	Gårdsför- säljning ("gf" nämns ej")	Gårdsför- säljning (avskaffa monopol nämns)	Sänka skatten	Tillåta för- säljning i livsmedels- butiker	Hårdare serverings- krav	Minsta antal svar
Vänster-högerideologi									
Klart till vänster	2,7	73	33	36	21	11	16	33	155
Något till vänster	3,0	74	45	41	25	13	21	27	359
Varken eller	3,6	66	48	45	29	16	27	26	386
Något till höger	3,8	71	60	58	37	21	34	22	427
Klart till höger	4,2	67	72	69	52	33	50	20	189
Partisynpat									
Vänsterpartiet	2,8	71	42	43	17	12	21	34	130
Socialdemokraterna	3,1	72	42	37	24	14	20	29	400
Centerpartiet	3,1	74	56	50	34	13	23	19	139
Liberalerna	3,2	74	58	59	31	11	21	15	53
Moderaterna	3,8	70	61	63	40	21	37	21	310
Kristdemokraterna	3,8	64	56	46	30	16	29	31	81
Miljöpartiet	2,8	75	39	48	25	7	17	20	70
Sverigedemokraterna	4,5	66	66	61	50	33	50	25	197
Övriga partier	3,8	63	58	40	37	19	32	27	52
Hälsa eller ekonomi (serveringstillstånd)									
Restriktiv	2,1	69	32	–	–	10	13	49	379
Balanserad	3,3	71	51	–	–	12	23	20	340
Generös	4,5	72	71	–	–	28	45	13	605

Kommentar: Alkoholideologi avser frågan "I den politiska debatten diskuteras vem som har huvudansvaret för alkoholkonsumtionen – den enskilde eller samhället och myndigheterna. Vilken är din åsikt om detta?" där svaren är kodade 1 "det måste finnas tydliga samhälleliga restriktioner" till 7 "det behövs inga samhälleliga restriktioner". Förtroende för Systembolaget avser frågan "Ange också hur stort förtroende du har för följande" där svaren för "Systembolaget" är kodade från 0 "mycket litet förtroende" till 100 "mycket stort förtroende, och "ingen uppfattning är missing. De sex politiska förslagen löd: "Tillåta lokala producenter att sälja starksprit, vin eller starköl i egna butiker (gårdsförsäljning)" ["gf nämns"], "Tillåta lokala producenter att sälja starksprit", vin eller starköl i egna butiker ["gf" nämns ej"], "Avskaffa systembolagets monopol och tillåta lokala producenter att sälja starksprit, vin eller starköl i egna butiker [monopolets avskaffande nämns], "Sänka skatten på alkohol", "Tillåta försäljning av sprit, vin och starköl i livsmedelsbutiker" samt "Införa hårdare krav för att få servera alkohol på restaurang/bar/pub". I samtliga förslags-frågor är svaren kodade på en skala från 0 "mycket dåligt förslag" till 100 "mycket bra förslag". Med "högutbildad" avses examen från högskola."—" indikerar att frågorna inte var ställda i samma formulär och medelvärde därför inte kan redovisas.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Avvägning: folkhälsa eller ekonomi?

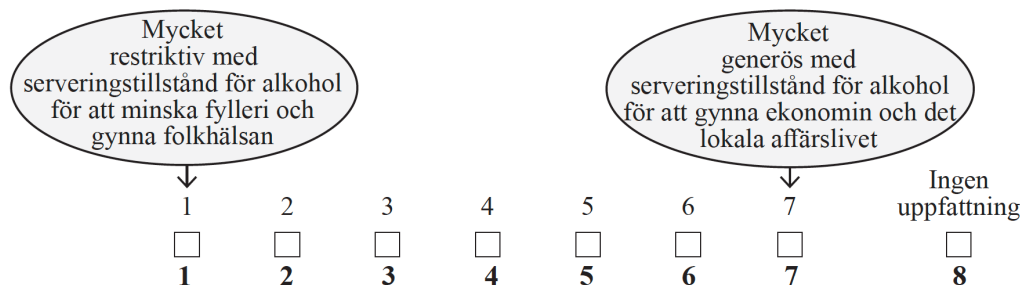
En central frågeställning under pandemiåret 2020 var avvägningen mellan folkhälsa och ekonomi. Restriktiva åtgärder för att minska smittspridningen fokuserade på att begränsa människors sociala liv och rörlighet, och många näringsgrenar blev ekonomiskt lidande. I de politiska besluten ingick därför en kontroversiell avvägning mellan två legitima värden: restriktivitet för folkhälsan skull eller liberalisering för att värna ekonomi, arbetstillfällen och tillväxt.

Denna värdekonflikt är dock inte unik för pandemihantering. Motsvarande avvägningar görs ständigt inom folkhälsopolitikens olika delar, inte minst i alkoholpolitiken. I 2020 års SOM-undersökning har vi inkluderat en fråga som fokuserar denna värdekonflikt, med frågan om kommunala serveringstillstånd som fall.

Figur 3 Fråga om prioritering av folkhälsa respektive ekonomi rörande serveringstillstånd för alkohol

Vissa anser att det kan finnas en värdekonflikt mellan ekonomiska intressen och folkhälsa i alkoholpolitiken. Att ge krogar/restauranger/pubar tillstånd att servera alkohol kan leda till fylleri och missbruk men också förbättra den lokala ekonomin och skapa arbetstillfällen.

Om du ser till den kommun där du bor, anser du att den bör vara restriktiv eller generös med tillstånd att servera alkohol?

Tabell 7 Om du ser till den kommun där du bor, anser du att den bör vara restriktiv eller generös med tillstånd att servera alkohol?

	Mycket restriktiv						Mycket generös	Ingen uppf.	S:a	Medel 1–7	N
	1	2	3	4	5	6	7				
Tobak	10	5	11	22	20	12	6	14	100	4,1	1767

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

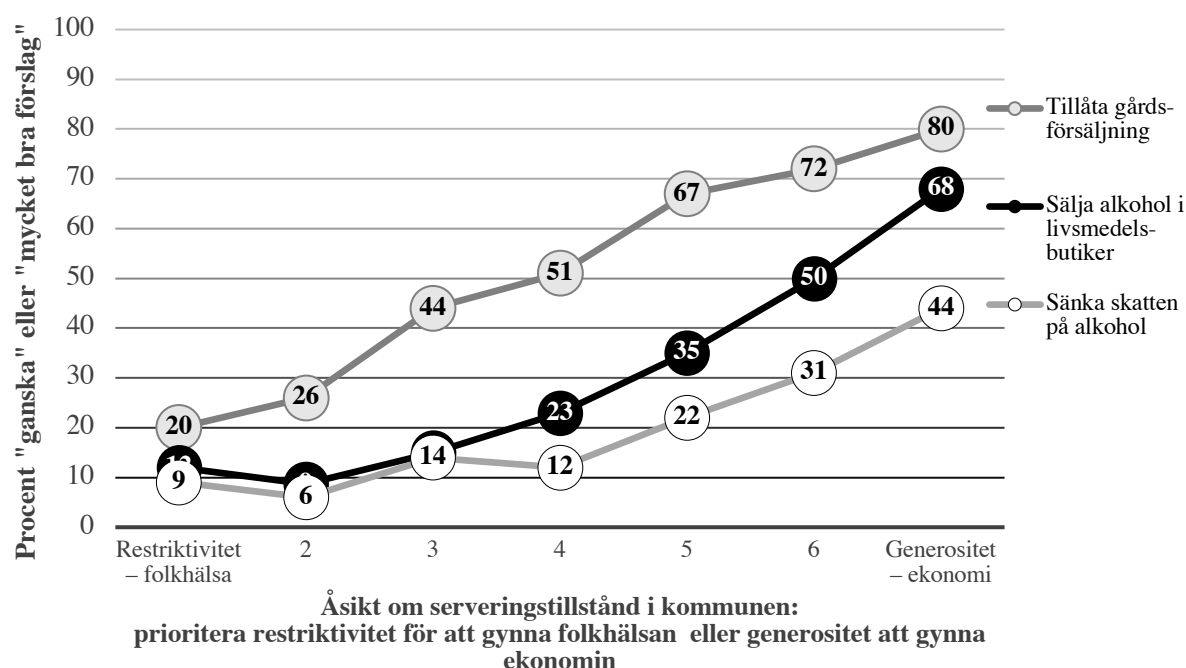
Tabell 8 Bör kommunen vara generös eller restriktiv med serveringstillstånd, 2020 (procent och medelvärde 1–7)

	Procent			Medelv.			Procent			Medelv.	
	Rest.	Bal.	Gen.	1–7	Bal.		Rest.	Bal.	Gen.	1–7	Bal.
Samtliga	31	25	44	4,1							
Kön						Klass					
Män	26	25	49	4,3		Arbetsarhem	35	24	41	3,9	
Kvinnor	35	26	39	3,9		Jordbrukarhem	36	36	28	(3,8)	
Ålder						Tjänstemannahem	30	29	41	4,1	
16–29	29	23	48	4,3		Högre tjänstemannahem	20	21	59	4,6	
30–49	30	24	46	4,2		Företagarhem	27	21	52	4,4	
50–64	27	28	45	4,2		Hushållsinkomst					
65–85	36	26	38	3,9		Låg (–300 tkr)				3,8	
Religiositet						Medel (301–700 tkr)				4,2	
Ber aldrig till Gud				4,3		Hög (701+ tkr)				4,4	
Ber sällan till Gud				4,2		Utbildning					
Ber ofta till Gud				3,3		Låg-/medelutbildad	31	26	43	4,1	
Bostadsort						Högutbildad	30	24	46	4,2	
Ren landsbygd	33	28	39	3,9		Vänster-högerideologi					
Mindre tätort	27	25	48	4,2		Klart till vänster	46	26	28	3,5	
Stad eller större stad	32	25	43	4,1		Något till vänster	37	27	36	3,9	
Sthlm, Gbg, Malmö	30	24	46	4,1		Varken eller	29	31	40	4,0	
Uppväxt						Något till höger	26	23	51	4,4	
Ren landsbygd i Sv.	35	28	37	3,9		Klart till höger	20	18	62	4,7	
Mindre tätort i Sv.	28	27	45	4,3		Parti					
Stad/större tätort i Sv.	29	24	47	4,3		Vänsterpartiet	40	28	32	3,7	
Sthlm, Gbg, Malmö	30	25	45	4,1		Socialdemokraterna	26	28	36	3,9	
Annat land i Norden	24	17	59	(4,7)		Centerpartiet	29	32	39	4,2	
Annat land i Europa	31	27	42	(1,1)		Liberalerna	27	22	51	(4,2)	
Land utanför Europa	47	15	38	(3,5)		Moderaterna	22	25	53	4,5	
Dricker alkohol						Kristdemokraterna	31	25	44	4,1	
Aldrig	57	23	20	3,0		Miljöpartiet	42	25	33	(3,7)	
Ibland (1–12 ggr/år)	34	28	38	4,0		Sverigedemokraterna	24	19	57	4,5	
Ofta (>12 ggr/år)	20	24	56	4,6		Annat parti	29	12	59	(4,4)	
Berusad						Restaurang/pub kvällstid					
Aldrig	37	28	35	3,8		Aldrig	44	23	33	3,6	
Ibland (1–12 ggr/år)	24	23	53	4,5		Ibland (1–12 ggr/år)	28	27	45	4,2	
Ofta (>12 ggr/år)	8	9	83	(5,5)		Ofta (>12 ggr/år)	21	16	63	4,8	

Kommentar: Frågan löd 'Vissa anser att det kan finnas en värdekonflikt mellan ekonomiska intressen och folkhälsa i alkoholpolitiken. Att ge krogar/restauranger/pubar tillstånd att servera alkohol kan leda till fylleri och missbruk men också förbättra den lokala ekonomin och skapa arbetstillfällen. Om du ser till den kommun där du bor, anser du att den bör vara restriktiv eller generös med tillstånd att servera alkohol? Respondenterna svarade på en skala från 1 (Mycket restriktiv med serveringstillstånd för alkohol för att minska fylleri och gynna folkhälsan) till 7 (Mycket generös med serveringstillstånd för alkohol för att gynna ekonomin och det lokala affärslivet). I tabellen redovisas procentandelar som föredrar restriktivitet (1–3), har en balanserad avvägning (4) eller föredrar generositet (5–7) samt medelvärden för samtliga och uppdelat på sociala grupper. För alkohol- och restaurangvanor avses frågor om hur ofta respondenterna det senaste året druckit vin/sprit/starköl; besökt restaurang/pub kvällstid samt druckit sig berusad. Medelvärde inom parentes betyder att gruppen består av färre än 100 personer. N = 1402-1518

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Figur 4 Åsikter om tre alkoholpolitiska förslag efter prioritering mellan folkhälsa och ekonomi i serveringsfrågan (procent)

Kommentar: Frågan på x-axeln löd 'Vissa anser att det kan finnas en värdekonflikt mellan ekonomiska intressen och folkhälsa i alkoholpolitiken. Att ge krogar/restauranger/pubar tillstånd att servera alkohol kan leda till fylleri och missbruk men också förbättra den lokala ekonomin och skapa arbetstillfällen. Om du ser till den kommun där du bor, anser du att den bör vara restriktiv eller generös med tillstånd att servera alkohol? Respondenterna svarade på en skala från 1 (Mycket restriktiv med serveringstillstånd för alkohol för att minska fylleri och gynna folkhälsan) till 7 (Mycket generös med serveringstillstånd för alkohol för att gynna ekonomin och det lokala affärslivet). I figuren redovisas andelen svarande som ansåg att tre politiska förslag var "mycket" eller "ganska bra". Förslagen löd: "Tillåta lokala producenter att sälja starköl, vin och sprit i egna butiker (gårdsförsäljning)"; "Sänka skatten på alkohol" samt "Tillåt försäljning av starköl, vin och sprit i livsmedelsbutiker" N = 1480–1493.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Situationen i den egna kommunen

För att söka förklara variationen i medborgarnas svar på frågan om prioriteringen mellan folkhälsa och ekonomi togs nedanstående frågebatteri fram. Frågan om restriktivitet eller generositet med serveringstillstånd rörde explicit den egna kommunen. Tanken var att undersöka om (upplevda) förhållandena i den egna kommunen kunde ha något samband med hur svaren föll.

Figur 5 Hur skulle du på det hela taget bedöma tillståndet för följande aspekter i din kommun?

		Mycket dåligt											Mycket bra									
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10										
a	Kommunens ekonomi	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
b	Invånarnas livskvalitet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
c	Näringslivets villkor	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
d	Kommunens nöjesliv och turism	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
e	Förekomst av fylleri/alkoholmissbruk	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
f	Det politiska ledarskapet	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
g	Kommunens framtidsutsikter	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
		0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10										

Tabell 9 Bedömning av tillståndet i egna kommunen

	Mycket dåligt										Mycket bra		S:a	Medel 0–10	N
	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10				
Kommunens ekonomi	5	2	5	8	10	22	13	15	12	4	4	100	5,3	1728	
Invånarnas livskvalitet	1	0	2	4	7	17	15	25	19	6	4	100	6,3	1721	
Näringslivets villkor	2	1	2	5	9	24	14	21	13	6	3	100	6,0	1689	
Kommunens nöjesliv och turism	4	3	5	10	10	20	11	15	12	6	4	100	5,4	1714	
Förekomst av fylleri/alkoholmissbruk	4	3	9	13	12	28	11	10	6	3	1	100	4,7	1679	
Det politiska ledarskapet	6	5	8	10	12	26	11	10	7	3	2	100	4,6	1701	
Kommunens framtidsutsikter	3	3	5	6	9	19	11	18	14	7	5	100	5,8	1715	

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Tabell 10 Bedömning av tillståndet i kommunen i olika grupper (medelvärde 0–10)

	Hur skulle du på det hela taget bedöma tillståndet för följande aspekter i din kommun?							Min. N
	Kommunens ekonomi	Invånarnas livskvalitet	Näringslivets villkor	Kommunens nöjesliv och turism	Förekomst av fylleri /alkohol-missbruk	Det politiska ledarskapet	Kommunens framtids-utsikter	
Samtliga	5,3	6,3	6,0	5,4	4,7	4,6	5,8	1679
Kön								
Män	5,4	6,4	6,1	5,4	4,9	4,6	5,9	820
Kvinnor	5,2	6,3	5,9	5,5	4,5	4,6	5,7	859
Ålder								
15–29	5,8	6,3	6	5,3	4,7	4,7	5,9	237
30–49	5,4	6,4	5,9	5,6	4,8	4,5	5,8	455
50–64	5,2	6,3	6	5,3	4,7	4,5	5,8	441
65–85	5,2	6,3	6	5,4	4,6	4,7	5,8	539
Utbildning								
Låg-/medelutbildad	5,2	6,2	5,8	5,2	4,6	4,5	5,5	1114
Högutbildad	5,7	6,6	6,4	5,9	4,9	4,9	6,4	544
Hushållsinkomst								
Låg (–300 tkr)	5,2	6	5,6	5,2	4,4	4,7	5,5	385
Medel (301–700 tkr)	5,4	6,4	6	5,4	4,8	4,6	5,7	646
Hög (701+ tkr)	5,6	6,7	6,3	5,7	4,9	4,8	6,2	534
Religiositet (ber till Gud)								
Aldrig	5,3	6,4	6	5,4	4,8	4,6	5,9	1080
Ibland (1-12 ggr/år)	5,6	6,5	6	5,4	4,7	4,6	5,8	302
Ofta (>12 ggr/år)	5,2	6,1	5,7	5,5	4,3	4,6	5,6	271
Etnicitet								
Uppväxt i Sverige	5,3	6,4	6,0	5,4	4,7	4,6	5,8	1469
Uppväxt i utlandet	5,4	6,1	5,8	5,3	4,5	4,9	5,7	149
Bostadsort								
Ren landsbygd	4,8	6,3	5,6	5	4,6	4,3	5,3	215
Mindre tätort	4,9	6,2	5,7	4,8	4,4	4,4	5,3	316
Stad eller större stad	5,6	6,5	6,1	5,4	4,9	4,8	6,1	816
Sthlm, Gbg, Malmö	5,6	6,2	6,4	6,6	4,6	4,6	6	314
Dricker alkohol								
Aldrig	5,1	6	5,6	5,3	4,4	4,5	5,6	256
Ibland (1-12 ggr/år)	5,3	6,2	5,9	5,3	4,7	4,5	5,6	726
Ofta (>12 ggr/år)	5,6	6,6	6,2	5,6	4,8	4,7	6,1	677
Vänster-högerideologi								
Klart till vänster	5,6	6,3	6,1	5,5	4,8	4,5	6	166
Något till vänster	5,6	6,4	6,2	5,7	4,8	4,9	6,2	384
Varken eller	5,2	6,1	5,8	5,2	4,6	4,5	5,5	442
Något till höger	5,3	6,5	6,1	5,5	4,7	4,8	5,9	446
Klart till höger	5,2	6,5	5,8	5,1	4,6	4,2	5,5	203

	Hur skulle du på det hela taget bedöma tillståndet för följande aspekter i din kommun?							Min.
	Kommunens ekonomi	Invånarnas livskvalitet	Näringslivets villkor	Kommunens nöjesliv och turism	Förekomst av fylleri /alkoholmissbruk	Det politiska ledarskapet	Kommunens framtidsutsikter	N
Partisynpatiet								
Vänsterpartiet	5,4	6,1	6	5,5	4,8	4,3	5,8	139
Socialdemokraterna	5,5	6,4	6,2	5,6	4,8	5	6,2	444
Centerpartiet	5,9	6,8	6,4	6,2	5	5,1	6,6	147
Liberalerna	6,1	7	6,7	5,7	5,3	5,3	6,4	52
Moderaterna	5,5	6,6	6,2	5,5	4,6	4,7	5,8	310
Kristdemokraterna	5,1	6,3	5,8	5,4	4,6	4,7	5,7	90
Miljöpartiet	5,7	6,3	5,9	5,5	4,7	4,7	6,1	78
Sverigedemokraterna	4,5	5,9	5,3	4,7	4,6	3,8	4,9	224
Övriga partier	5,2	5,8	5,7	5	4,9	3,9	4,9	57

N på frågan om alkoholkonsumtion är ca 6500, för ätit kött och rökta cigaretter ca 3220–3258 och för övriga 1560–1578. Det angivna ”minsta antal svar” avser i de allra flesta fall frågan om berusning. Medelvärde per år är kodat enligt följande: aldrig = 0, någon gång per år=1, någon gång i halvåret=2, någon gång i kvartalet=4, någon gång i månaden=12, någon gång i veckan=52, flera gånger i veckan=100.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Förklaringar till prioritering mellan hälsa och ekonomi – multipel OLS regression

Tabell 11 Vad förklarar prioritering av ekonomi över hälsa när det gäller restriktivitet respektive generositet med serveringstillstånd? Multipel OLS regression (b-värden)

Modell:	Bivariat	A	B	C	D	E
Ålder: -30	e.s.	e.s.				e.s.
Ålder: 65+	-5**	e.s.				e.s.
Kön: Kvinna	-7***	-5***				e.s.
Inkomst: Låg	-8***	-4*				e.s.
Inkomst: Hög	+6***	e.s.				e.s.
Utbildning: Hög	e.s.	e.s.				e.s.
Ursprung: Uppväxt i utlandet	e.s.	e.s.				e.s.
Bostad: Landsbygd	e.s.	e.s.				e.s.
Bostad: Storstad	e.s.	e.s.				e.s.
Religiositet: Bönfrekvens	-19***	-16***				-7***
Alkoholkonsumtion (frekvens)	+25***		+15***			+5*
Berusad (frekvens)	+48***		+23***			+15*
Pub/restaurang kväll (frekvens)	+27***					
Dricker inte alkohol	-21***		e.s.			e.s.
Ideologi: vänster-höger	+20***			+8***		+7***
Alkoholideologi: res-lib	+46***			+44***		+42***
Kommunens ekonomi	+12***				e.s.	e.s.
Invånarnas livskvalitet	+26***				+26***	+18***
Näringslivets villkor	+18***				e.s.	e.s.
Kommunens nöjesliv och turism	+8**					
Förekomst av fylleri/alkoholmissbruk	+15***				e.s.	e.s.
Det politiska ledarskapet	+10**				+11**	e.s.
Kommunens framtidsutsikter	+14***				e.s.	+10*
Konstant		57***	48***	30***	32***	13***
Just R ²		.06	.12	.31	.04	.40
Antal personer		1365	1488	1447	1391	1223

Kommentar: Beroende variabel är prioritering mellan hälsa och ekonomi byggd på frågan 'Vissa anser att det kan finnas en värdekonflikt mellan ekonomiska intressen och folkhälsa i alkoholpolitiken. Att ge krogar/restauranger/pubar tillstånd att servera alkohol kan leda till fylleri och missbruk men också förbättra den lokala ekonomin och skapa arbetstillfällen. Om du ser till den kommun där du bor, anser du att den bör vara restriktiv eller generös med tillstånd att servera alkohol? Respondenterna svarade på en sjugradig skala, här kodad 0 (Mycket restriktiv med serveringstillstånd för alkohol för att minska fylleri och gynna folkhälsan) till 100 (Mycket generös med serveringstillstånd för alkohol för att gynna ekonomin och den lokala affärslivet). Samtliga oberoende variabler är kodade 0–1, vilket betyder att effekterna är baserad på skillnaden mellan min och max. Följande variabler är dummyvariabler: ålder (kontrollgrupp: 31–64 år), kön (kontrollgrupp: man), inkomst (kontrollgrupp: medelhög hushållsinkomst 300-700 tkr), utbildning (kontrollgrupp: ej examen från högskola), etnicitet (kontrollgrupp: uppvuxen i Sverige), bostad (kontrollgrupp: större tätort/stad). Följande är kontinuerliga: Religiositet (bönfrekvens per år), ideologi (femgradig skala, vänster 0 – höger 1), alkoholideologi (sjugradig skala 0 restriktiv – 1 liberal), dryckesvanor (gångar per år) samt uppfattning om tillståndet i den egna kommunen (tiogradig skala 0 mycket dåligt – 1 mycket bra). Endast signifikanta effekter redovisas (e.s. = ej signifikant.) P-värden: ***<.001, **>.01, *<.05.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Tabell 12 Vad förklarar åsikter om: Sänka skatten på alkohol. Multipel OLS regression (b-värden)

Modell:	Bivariat	A	B	C	D	E
Ålder: -30	e.s.	e.s.				e.s.
Ålder: 65+	e.s.	e.s.				e.s.
Kön: Kvinna	-11***	-10***				-7***
Inkomst: Låg	e.s.	e.s.				e.s.
Inkomst: Hög	-3*	e.s.				-6**
Utbildning: Hög	-7***	e.s.				e.s.
Ursprung: Uppväxt i utlandet	e.s.	e.s.				e.s.
Bostad: Landsbygd	+5***	+4**				e.s.
Bostad: Storstad	e.s.	e.s.				e.s.
Religiositet: Bönfrekvens	-11***	-10***				e.s.
Alkoholkonsumtion (frekvens)	+17***		+7**			e.s.
Berusad (frekvens)	+38***		+30***			+16*
Pub/restaurang kväll (frekvens)	e.s.		e.s.			-12*
Dricker inte alkohol	-16***		-13***			-9***
Ideologi: vänster-höger	+21***			+11***		+14***
Alkoholideologi: res-lib	+36***			+28***		+23***
Prioritering: hälsa-ekonomi	+38***			+17***		+18***
Kommunens ekonomi	e.s.				e.s.	e.s.
Invånarnas livskvalitet	-8*				e.s.	e.s.
Näringslivets villkor	-10**				e.s.	e.s.
Kommunens nöjesliv och turism	-7*				e.s.	e.s.
Förekomst av fylleri/alkoholmissbruk	e.s.				e.s.	e.s.
Det politiska ledarskapet	-6*				e.s.	e.s.
Kommunens framtidsutsikter	-11***				-12*	e.s.
Konstant		45***	37***	11***	45***	29***
Just R ²		.05	.06	.22	.01	.29
Antal personer		1539	1713	1428	1575	1210

Kommentar: Beroende variabel är prioritering mellan hälsa och ekonomi byggd på frågan *Sänka skatten på alkohol*. Respondenterna svarade på en femgradig skala, här kodad 0 (Mycket dåligt förslag) till 100 (Mycket bra förslag). Samtliga oberoende variabler är kodade 0–1, vilket betyder att effekterna är baserad på skillnaden mellan min och max. Följande variabler är dummyvariabler: ålder (kontrollgrupp: 31–64 år), kön (kontrollgrupp: man), inkomst (kontrollgrupp: medelhög hushållsinkomst 300-700 tkr), utbildning (kontrollgrupp: ej examen från högskola), etnicitet (kontrollgrupp: uppvuxen i Sverige), bostad (kontrollgrupp: större tätort/stad). Följande är kontinuerliga: Religiositet (bönfrekvens per år), ideologi (femgradig skala, vänster 0 – höger 1), alkoholideologi (sjugradig skala 0 restriktiv – 1 liberal), prioritering: hälsa-ekonomi (0 restriktiv–1 generös med serveringstillstånd), dryckesvanor (gångar per år) samt uppfattning om tillståndet i den egna kommunen (tiogradig skala 0 mycket dåligt – 1 mycket bra). Endast signifikanta effekter redovisas (e.s. = ej signifikant.) P-värden: ***<.001; **>.01. *<.05.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Tabell 13 Vad förklarar åsikter om: Tillåta försäljning av starköl/vin/sprit i livsmedelsbutiker.
Multipl OLS regression (b-värden)

Modell:	Bivariat	A	B	C	D	E
Ålder: -30	-6**	-6*				-5*
Ålder: 65+	e.s.	e.s.				e.s.
Kön: Kvinna	-12***	-11***				-5**
Inkomst: Låg	e.s.	e.s.				-6*
Inkomst: Hög	-4*	e.s.				-6**
Utbildning: Hög	-9***	-7***				-7***
Ursprung: Uppväxt i utlandet	+7*	+9**				e.s.
Bostad: Landsbygd	e.s.	e.s.				e.s.
Bostad: Storstad	e.s.	e.s.				+6*
Religiositet: Bönfrekvens	-8**	-7*				e.s.
Alkoholkonsumtion (frekvens)	+22***		+14***			e.s.
Berusad (frekvens)	+41***		+27**			e.s.
Pub/restaurang kväll (frekvens)	e.s.		e.s.			e.s.
Dricker inte alkohol	-19***		-14***			-7**
Ideologi: vänster-höger	+28***			+13***		+14***
Alkoholideologi: res-lib	+53***			+43***		+37***
Prioritering: hälsa-ekonomi	+53***			+22***		+25***
Kommunens ekonomi	-7*				e.s.	+10*
Invånarnas livskvalitet	-10*				e.s.	e.s.
Näringslivets villkor	-12**				e.s.	e.s.
Kommunens nöjesliv och turism	-14***				-10*	e.s.
Förekomst av fylleri/alkoholmissbruk	-9*				e.s.	-11*
Det politiska ledarskapet	-9*				e.s.	e.s.
Kommunens framtidsutsikter	-14***				-14*	e.s.
Konstant		48***	36***	e.s.	48***	22***
Just R ²		.05	.06	.31	.01	.37
Antal personer		1531	1695	1425	1563	1233

Kommentar: Beroende variabel är prioritering mellan hälsa och ekonomi byggd på frågan *Tillåta försäljning av starköl/vin/sprit i livsmedelsbutiker*. Respondenterna svarade på en femgradig skala, här kodad 0 (Mycket dåligt förslag) till 100 (Mycket bra förslag). Samtliga oberoende variabler är kodade 0–1, vilket betyder att effekterna är baserad på skillnaden mellan min och max. Följande variabler är dummyvariabler: ålder (kontrollgrupp: 31–64 år), kön (kontrollgrupp: man), inkomst (kontrollgrupp: medelhög hushållsinkomst 300–700 tkr), utbildning (kontrollgrupp: ej examen från högskola), etnicitet (kontrollgrupp: uppvuxen i Sverige), bostad (kontrollgrupp: större tätort/stad). Följande är kontinuerliga: Religiositet (bönfrekvens per år), ideologi (femgradig skala, vänster 0 – höger 1), alkoholideologi (sjugradig skala 0 restriktiv – 1 liberal), prioritering: hälsa-ekonomi (0 restriktiv–1 generös med serveringstillstånd), dryckesvanor (gångar per år) samt uppfattning om tillståndet i den egna kommunen (tiogradig skala 0 mycket dåligt – 1 mycket bra). Endast signifikanta effekter redovisas (e.s. = ej signifikant.) P-värden: ***<.001; **>.01. *<.05.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Tabell 14 Vad förklarar åsikter om: Införa hårdare krav för att få servera alkohol på restaurang/bar/pub Multipel OLS regression (b-värden)

Modell:	Bivariat	A	B	C	D	E
Ålder: -30	-4*	-5*				e.s.
Ålder: 65+	+5***	e.s.				e.s.
Kön: Kvinna	e.s.	e.s.				e.s.
Inkomst: Låg	+5**	e.s.				e.s.
Inkomst: Hög	-6***	e.s.				e.s.
Utbildning: Hög	-3*	-3*				e.s.
Ursprung: Uppväxt i utlandet	e.s.	e.s.				e.s.
Bostad: Landsbygd	e.s.	e.s.				e.s.
Bostad: Storstad	e.s.	e.s.				e.s.
Religiositet: Bönfrekvens	+13***	+9***				e.s.
Alkoholkonsumtion (frekvens)	-22***	-13***				-10***
Berusad (frekvens)	-40***	-16*				e.s.
Pub/restaurang kväll (frekvens)	-25***	-12*				e.s.
Dricker inte alkohol	+19***	+14***				+8**
Ideologi: vänster-höger	-12***			e.s.		e.s.
Alkoholideologi: res-lib	-20***			e.s.		e.s.
Prioritering: hälsa-ekonomi	-48***			-48***		-39***
Kommunens ekonomi	e.s.				+12**	+9*
Invånarnas livskvalitet	-16***				-20***	e.s.
Näringslivets villkor	-12**				e.s.	e.s.
Kommunens nöjesliv och turism	e.s.				e.s.	e.s.
Förekomst av fylleri/alkoholmissbruk	-8*				e.s.	e.s.
Det politiska ledarskapet	e.s.				e.s.	e.s.
Kommunens framtidsutsikter	-8				e.s.	e.s.
Konstant		46***	49***	71***	58***	74***
Just R ²		.03	.10	.22	.02	.25
Antal personer		1443	1596	1359	1478	1155

Kommentar: Beroende variabel är prioritering mellan hälsa och ekonomi byggd på frågan *Införa hårdare krav för att få servera alkohol på restaurang*. Respondenterna svarade på en femgradig skala, här kodad 0 (Mycket dåligt förslag) till 100 (Mycket bra förslag). Samtliga oberoende variabler är kodade 0–1, vilket betyder att effekterna är baserad på skillnaden mellan min och max. Följande variabler är dummyvariabler: ålder (kontrollgrupp: 31–64 år), kön (kontrollgrupp: man), inkomst (kontrollgrupp: medelhög hushållsinkomst 300–700 tkr), utbildning (kontrollgrupp: ej examen från högskola), etnicitet (kontrollgrupp: uppvuxen i Sverige), bostad (kontrollgrupp: större tätort/stad). Följande är kontinuerliga: Religiositet (bönfrekvens per år), ideologi (femgradig skala, vänster 0 – höger 1), alkoholideologi (sjugradig skala 0 restriktiv – 1 liberal), prioritering: hälsa-ekonomi (0 restriktiv–1 generös med serveringstillstånd), dryckesvanor (gångar per år) samt uppfattning om tillståndet i den egna kommunen (tiogradig skala 0 mycket dåligt – 1 mycket bra). Endast signifikanta effekter redovisas (e.s. = ej signifikant.) P-värden: ***<.001; **>.01. *<.05.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Tabell 15 Vad förklarar åsikter om: Tillåta lokala producenter att sälja starköl, vin och sprit i egna butiker (gårdsförsäljning) Multipel OLS regression (b-värden)

Modell:	Bivariat	A	B	C	D	E
Ålder: -30	-.7**	-.7**				e.s.
Ålder: 65+	e.s.	e.s.				e.s.
Kön: Kvinna	-.9***	-.9***				e.s.
Inkomst: Låg	-.5**	e.s.				e.s.
Inkomst: Hög	+.4*	e.s.				e.s.
Utbildning: Hög	e.s.	e.s.				e.s.
Ursprung: Uppväxt i utlandet	-.7*	e.s.				e.s.
Bostad: Landsbygd	+.3*	e.s.				e.s.
Bostad: Storstad	e.s.	e.s.				e.s.
Religiositet: Bönfrekvens	-.14***	-.11***				e.s.
Alkoholkonsumtion (frekvens)	+.30***		+.23***			+.13***
Berusad (frekvens)	+.34***		e.s.			e.s.
Pub/restaurang kväll (frekvens)	+.15**		e.s.			e.s.
Dricker inte alkohol	-.24***		-.16***			-.10***
Ideologi: vänster-höger	+.29***			+.18***		+.17***
Alkoholideologi: res-lib	+.39***			+.25***		+.23***
Prioritering: hälsa-ekonomi	+.50***			+.30***		+.26***
Kommunens ekonomi	e.s.				e.s.	e.s.
Invånarnas livskvalitet	e.s.				+.14*	e.s.
Näringslivets villkor	e.s.				e.s.	e.s.
Kommunens nöjesliv och turism	-.7*				-.10*	e.s.
Förekomst av fylleri/alkoholmissbruk	e.s.				e.s.	e.s.
Det politiska ledarskapet	e.s.				e.s.	e.s.
Kommunens framtidsutsikter	e.s.				e.s.	e.s.
Konstant		65***	54***	24***	54***	29***
Just R ²		.04	.11	.24	.01	.30
Antal personer		1550	1720	1438	1582	1219

Kommentar: Beroende variabel är prioritering mellan hälsa och ekonomi byggd på frågan *Tillåta lokala producenter att sälja starköl, vin och sprit i egna butiker (gårdsförsäljning)*. Respondenterna svarade på en femgradig skala, här kodad 0 (Mycket dåligt förslag) till 100 (Mycket bra förslag). Samtliga oberoende variabler är kodade 0–1, vilket betyder att effekterna är baserad på skillnaden mellan min och max. Följande variabler är dummyvariabler: ålder (kontrollgrupp: 31–64 år), kön (kontrollgrupp: man), inkomst (kontrollgrupp: medelhög hushållsinkomst 300–700 tkr), utbildning (kontrollgrupp: ej examen från högskola), etnicitet (kontrollgrupp: uppvuxen i Sverige), bostad (kontrollgrupp: större tätort/stad). Följande är kontinuerliga: Religiositet (bönfrekvens per år), ideologi (femgradig skala, vänster 0 – höger 1), alkoholideologi (sjugradig skala 0 restriktiv – 1 liberal), prioritering: hälsa-ekonomi (0 restriktiv–1 generös med serveringstillstånd), dryckesvanor (gångar per år) samt uppfattning om tillståndet i den egna kommunen (tiogradig skala 0 mycket dåligt – 1 mycket bra). Endast signifikanta effekter redovisas (e.s. = ej signifikant.) P-värden: ***<.001; **>.01. *<.05.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2020.

Projektets publikationer

- Holmberg, Sören & Lennart Weibull (2006) "Besök på Calle Grenz Shop", i Sören Holmberg & Lennart Weibull (red) *Du stora nya värld*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören & Lennart Weibull (2007). "Den förändrade alkoholopinionen", i Sören Holmberg & Lennart Weibull (red) *Det nya Sverige*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören & Lennart Weibull (2012). "Alkoholkonsumtion – vanor och volym", i Lennart Weibull, Henrik Oscarsson & Annika Bergström (red) *I framtidens skugga*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören & Lennart Weibull (2013). "Förändringar i alkoholopinionen", i Lennart Weibull, Henrik Oscarsson & Annika Bergström (red) *Vägskäl*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören & Lennart Weibull (2014). "Restriktivare alkoholopinion men liberalare alkoholvanor", i Henrik Oscarsson & Annika Bergström (red) *Mittfåra och marginal*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Holmberg, Sören, David Karlsson & Lennart Weibull (2015). "Alkoholen som samhällsproblem", i Annika Bergström, Bengt Johansson, Henrik Oscarsson & Maria Oskarson (red) *Fragment*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Karlsson, David, Lennart Weibull & Sören Holmberg (2016). "Alkoholideologi och alkoholopinion", i Jonas Ohlsson, Henrik Oscarsson & Maria Solevid (red) *Ekvilibrium*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Karlsson, David, Sören Holmberg & Lennart Weibull (2017). "Alkoholopinionen och verkligheten" i Ulrika Andersson, Jonas Ohlsson, Henrik Oskarsson och Maria Oskarsson (red) *Larmar och gör sig till*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Karlsson, David, Sören Holmberg & Lennart Weibull (2018). "Värderingsmönster bakom alkoholopinionen". I Ulrika Andersson, Anders Carlander, Elina Lindgren & Maria Oskarson (red) *Sprickor i fasaden*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Karlsson, David, Sören Holmberg & Lennart Weibull (2019). "Åsiktsöverensstämmelse mellan medborgare och politiker i alkoholpolitiska frågor". I Ulrika Andersson, Björn Rönnerstrand, Patrik Öhberg och Annika Bergström (red) *Storm och stiltje*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Karlsson, David, Sören Holmberg & Lennart Weibull (2020). "Njutning eller hälsa? En studie om riskkonsumtion". I Ulrika Andersson, Anders Carlander och Patrik Öhberg (red) *Regntunga skyar*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Karlsson, David, Sören Holmberg & Lennart Weibull (2020). "Solidarity or Self-interest? Public Opinion in Relation to Alcohol Policies in Sweden". *Nordic Studies on Alcohol and Drugs*, 37(2) 105–121.
- Karlsson, David, Sören Holmberg & Lennart Weibull (2020). "Folkhälsa och ekonomi i alkoholpolitiken". I Ulrika Andersson, Anders Carlander, Marie Grusell & Patrik Öhberg (red) *Ingen anledning till oro (?)*. Göteborgs universitet: SOM-institutet.
- Weibull, Lennart, Sören Holmberg och David Karlsson (2017) *Studie i svensk alkoholopinion*. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.
- Weibull, Lennart, Sören Holmberg och David Karlsson (2017) *Alkoholrelaterade frågor i de nationella SOM-undersökningarna 1986–2016*. SOM-rapport nr 2017:41. Göteborg: SOM-institutet vid Göteborgs universitet.

